

”Sådär kan man ju inte göra!”

En studie om pedagogers uppfattning av arbetet med konflikthantering i förskolan.

Emelie Hjältén & Camilla Sjöberg

Sammanfattning

Denna studies syfte var att undersöka hur aktiva pedagoger i förskoleverksamheten beskriver att de arbetar med och uppfattar konflikthantering mellan barn och barn samt mellan barn och pedagoger. Vi undersökte detta genom en kvalitativ intervjustudie där fyra pedagoger från ett mindre samhälle intervjuades. I våra frågeställningar utgick vi ifrån fyra nyckelord. Det vill säga hur konflikter uppstår, dess påverkan på verksamheten, hur de kan förebyggas samt hur de kan hanteras. Det var viktigt för oss att utgå ifrån alla dessa frågor eftersom vi ansåg att dessa gav en sammanfattad bild av konflikternas betydelse. Resultaten av intervjuerna tydde på att trots att det finns många metoder för konflikthantering är det många gånger mer givande att arbeta förebyggande. Trots detta påvisades genom studiens gång att det även fanns positiva aspekter av konflikter för den sociala kompetensen. Den viktigaste av dessa var kommunikationens betydelse samt betydelsen av närvarande, engagerade och empatiska pedagoger.

Sökord: Kommunikation, konflikter, förskolepedagog.

INNEHÅLL

Inledning	5
Syfte.....	5
Frågeställningar	5
Bakgrund	6
Forskning i ett historiskt perspektiv	6
Olika sorters konflikter.....	6
Konflikters uppkomst	6
Ramfaktorers påverkan av verksamheten.....	8
Positiva aspekter av konflikter	8
Negativa aspekter av konflikter.....	9
Konflikthantering	9
Förebyggande åtgärder	9
Konfliktlösningsmetoder	12
Metod	14
Urval.....	14
Genomförande av datainsamling.....	14
Databearbetning.....	15
Etiska överväganden.....	16
Metoddiskussion.....	16
Resultat och analys	20
Konflikternas uppkomst:	20
Väntan och byte mellan aktiviteter	20
Kommunikativa och socioemotionella svårigheter	20
Etiska dilemman	21
Konfliktens påverkan i vardagen:.....	21
Trivsel.....	21
Konfliktens negativa samt positiva aspekter	22
Tänkbara sätt att hantera samt förebygga konflikter:	22
Bekräftelse av känslor och närvaro	22
Tydlighet och bekräftelse	23
Flexibilitet och modellinlärning	24
Bearbetning av känslor	26
Kommunikation med kollegor.....	27
Diskussion och slutsatser	28
Uppkomst av konflikter.....	28

Konflikters påverkan	28
Hantering och förebyggande åtgärder av konflikter.....	29
Slutord	31
Källförteckning	33
Bilaga 1.....	0
Bilaga 2	0

INLEDNING

Lind (2001) beskriver att ordet konflikt härstammar från latinets ”*sammanstötning*” och konflikter definieras många gånger som en svår motsättning som behöver lösas (Lind, 2001).

Hakvoort och Friberg (2012) betonar att intresset för konflikter och konflikthantering har blivit större de senaste tio åren både inom forskning och inom utbildning. De beskriver att efterfrågan på kunskaper om konflikter och konflikthantering också har blivit större och att en del av förklaringen till ökningen kan vara att antalet synliga konflikter har ökat. De belyser att flera studier visar att lärare inte är nöjda med utbildningen de har fått inom konflikthantering utan att de tycker att de behöver mer kunskap inom detta för att kunna möta konflikter i verksamheten. För att uppnå detta poängterar de att det behövs mer forskning om konflikthantering i förskolan (Hakvoort & Friberg, 2012).

Förskolans läroplan betonar vikten av konflikthantering:

"Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler"

(Skolverket, 2016. s.11)

Det är med andra ord pedagogens uppdrag att stötta barnen i att utveckla förmågan att samarbeta med andra. Konflikthantering anser vi i enighet med Skolverket (2016) och Hakvoort och Friberg (2012) att konflikthantering är ett viktigt redskap för alla pedagoger inom förskoleverksamheten. Därför har vi valt att utöka vår kunskap om detta genom att först studera vad tidigare forskning inom ämnet visat för att få en bakgrundsförståelse av relevanta teoretiska begrepp. Vi har därefter intervjuat yrkesverksamma pedagoger för att undersöka hur de arbetar med konflikthantering i förskolan. Vårt fokus genom hela arbetet har varit konflikter mellan barn samt mellan barn och pedagoger.

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur aktiva pedagoger i förskoleverksamheten beskriver att de arbetar med konflikter mellan barn samt mellan barn och pedagoger.

Frågeställningar

- Vad kan det finnas för orsaker till uppkomsten av konflikter mellan barn och barn och pedagoger enligt aktiva pedagoger inom förskoleverksamheten?
- På vilket sätt kan dessa konflikter påverka förskoleverksamheten enligt pedagogerna?
- Vad beskriver pedagogerna att de arbetar med för olika förebyggande åtgärder samt konfliktlösningsmetoder för denna typ av konflikter?

BAKGRUND

Detta avsnitt kommer att behandla centrala teoretiska begrepp och tidigare forskning inom konflikthanteringsens olika synvinklar. Utöver detta behandlar vi teorier och perspektiv relaterade till konflikter och konflikthantering.

Forskning i ett historiskt perspektiv

Denna inledande del kommer att behandla forskning om konflikthantering samt konflikthanteringsens historik.

Detta begrepp har studerats mycket genom tiden. Ellmin (2008) förklarar att i slutet av 1960-talet och ännu mer under 1970-talet publicerades flera studier om konflikter i både förskolan och i skolan. Ellmin (2008) belyser vidare att på den tiden blev konflikter där barnen angrep varandra fysiskt mest uppmärksammade. I dessa konfliktsituationer förbjöd eller bestraffade personalen de fysiska angreppen, men de gav sällan någon förklaring till varför. Sedan under 1980-talet blev konfliktbegreppet större och i och med detta blev forskningen mer inriktad mot det psykosociala. Denna inriktning innebar att de studerade hur en persons psykiska förutsättningar formades av den sociala miljön. Sedan under 2000-talet skiftade fokuset från konflikter i stort till mer specifikt vissa konflikter som mobbing och våld (Ellmin, 2008).

Hakvoort och Friberg (2012) tar upp att en annan del av forskningen är den som rör utvecklingen av kunskapen inom konflikthantering. Samtidigt som forskare och utbildare utgår ifrån sitt eget kunskapsområde och de teorier som tillhör det kunskapsområdet, kompletterar även olika discipliner varandra och det i sin tur bidrar till en stor utveckling av kunskap i hela fältet. Både forskare och lärarutbildare som har intresse för konflikter och konflikthantering har de senaste åren fått mer koll på vilka kunskaper och redskap olika lärare behöver i sitt yrke. Men för att kunskapen och insikten ska spridas mer behöver den överföras till både kollegor och till beslutsfattare (Hakvoort & Friberg, 2012).

Olika sorters konflikter

Vidare betonar Kolfjord (2009) att det finns olika sorters konflikter. Dels finns intrapersonella konflikter som innehåller problem kring samvete och dels är konflikter kring aggression och ångest även vanliga. Dessa känslor kan i sin tur även projiceras, alltså att mina negativa egenskaper kan läggas över på andra. Exempelvis om någon i en diskussion blir frustrerad eftersom den inte förstår vad den andre parten menar kan detta projiceras över på andra. Interpersonella konflikter sker mellan barn och det kan då handla om knuffar och mer fysiska uttryck. Apersonella konflikter sker mellan två eller flera grupper när dessa har olika uppfattningar om hur något ska göras eller ska vara, exempelvis hur arbetet ska organiseras. Slutligen innefattar sorten intergruppskonflikter delar av övriga sorters konflikter som kan vara svåra att definiera (Kolfjord, 2009).

Konflikters uppkomst

Kolfjord (2009) beskriver att konflikter handlar om olika känslor vi har, exempelvis känslan av att ha blivit orättvist behandlad, eller att ha blivit personligt kränkt. Konflikter kan även uppstå om någon hindrar en person från att uppnå sina personliga mål.

Norman och Öhman (2011) tar upp några centrala ord som oftast är orsaken till att en konflikt uppstår: Behov, spänningar, makt, att inte andras olikheter accepteras, beroende, olika intresse. Däremot tydliggör de att det inte alltid är dessa begrepp som är orsaken till konflikter. Slitningarna beror på situation och, givetvis också brister i kommunikationen. Det vill säga att många konflikter kan uppstå om kommunikationen inte fungerar (Norman & Öhman, 2011). Vissa konfliktforskare påstår att cirka 80 procent av konflikter mellan olika parter handlar om missförstånd på grund av bristfällig kommunikation (Hakvoort & Friberg, 2012).

Det kan utöver detta uppstå konflikter om vi har olika, synsätt, normer, värderingar (Grunbaum, Lepp, 2005). När två parter konfronterar varandra på grund av olika åsikter leder detta ofta till konflikter. Vidare kan konflikter mellan människor uppstå i och med att vi har missuppfattat varandra eller på grund av konkurrens (Lind, 2001).

Konflikter uppstår ofta inom sociala möten mellan olika människor (Hakvoort & Friberg, 2012). Sandberg (2009) beskriver att barn som är vänner hamnar oftare i konflikt med varandra än barn som inte är vänner. Anledningen till detta anses vara att vänskapen möjliggör att barnen kan visa sina känslor i större utsträckning. Detta i sin tur kan leda till att det oftare uppstår konflikter i nära relationer. Slitningar i vänskapsförhållandet gör också individer mer mån om att försöka lösa konflikten än vad de vanligtvis gör i konflikter med främlingar. Vänner använder sig ofta av mer effektiva strategier för konfliktlösning än vad andra gör (Sandberg, 2009).

Almqvist, Broberg och Tjus (2003) belyser att bråk mellan barnen kan upptäckas redan vid 1 års ålder. Oftast handlar dessa bråk hos de yngre barnen om leksaker och att en utav dem vill leka med någonting som den andre använder. Dessa konflikter minskar dock i regel när barnen blir äldre och kan använda språket som verktyg för konfliktlösning. De kan då med ord markera om en leksak är upptagen på ett sätt som de yngsta barnen inte kan. När barnen blir mellan tre och fem år har konflikterna normalt sätt minskat med dels de jämnåriga kamraterna men även med oss vuxna. Detta, resonerar Almqvist, Broberg och Tjus (2003), beror på den känslomässiga utvecklingen. Barn i dessa åldrar har lättare för att hantera och uttrycka sina känslor och kan tala om sina inre viljor på ett nytt sätt (Almqvist, Broberg & Tjus, 2003).

I likhet med detta beskriver Johansson (2001) att många förutbestämda normer följs per automatik. Ett exempel på detta är att det barn som först hade en leksak har rätt att ha den. En svårighet med detta blir att vissa barn är snabbare på att ta saker än andra barn och att det därför blir ett etiskt dilemma om det snabbaste barnet alltid får ha leksaken. Hon beskriver detta som ett slags maktspel där det motoriska övertaget blir en maktutövning.

Konflikter kan även uppstå genom att en individ testar en annan (Jonsson, 2001). När barn testar andra kan de både provocera och ibland också kränka andra barn. Detta är ett sätt för de ledande barnen/barnet att känna av var det andra barnets gräns går. Om det provocerade barnet slutligen börjar gråta vet de att gränsen är nådd. Barnen växlar mellan tvång, hot, lekfullhet, vänlighet och omtanke om det andra barnet. Barn kan ibland upplevas tro att alla andra har samma uppfattning som de har. Detta kan också vara en orsak till konflikter eftersom detta egentligen inte är fallet (Jonsson, 2001). Däremot förklarar hon att det inte är helt enkelt att uppfatta när

barn utnyttjar makt över ett annat barn. Det är lätt att som pedagog komma in för sent i en situation och bara ser skadan som skett, inte orsaken till det.

Johansson (2003b) tar upp att i konfliktsituationer mellan barn och pedagoger är det framförallt i stressade situationer dessa uppkommer för sådana situationer kan vara både röriga och hektiska. Ett exempel på detta kan vara i situationer mellan olika aktiviteter. I dessa stressiga situationer försöker pedagogerna hålla sig lugna och det handlar många gånger om omsorgssituationerna. En stor del av dessa pedagogernas engagemang i stressade situationer används till att hålla ställningarna. De menar att det gäller att dagen ska flyta på utan allt för mycket konflikter samt att kunna hålla barngruppen lugn. Tydligast blir den kontrollerade atmosfären som pedagoger kan använda sig av mot barn i dessa stressade situationer. Det blir en mer negativ atmosfär när Vuxenperspektivet tar över och pedagogerna inte alls kommunicerar med barnen eller bara gör detta genom att säga till barnen eller genom att de klandrar dem. Dessutom kan pedagogerna vid dessa tillfällen tala med barnen i en irriterat ton (Johansson, 2003b).

Ramfaktorerers påverkan av verksamheten

Denna del kommer att behandla vilka ramfaktorer förskolelärare har att förhålla sig till i sin yrkesutövning eftersom dessa påverkar deras möjlighet att lägga tid på konflikthantering i förskolan.

Även Mårdsjö Olsson (2010) problematiserar hur pedagogers riktlinjer kan utgöra svårigheter för deras yrkesutövande. I och med att det professionella uppdraget i styrdokument förekommer parallellt med omsorgen av barnens välbefinnande uppstår ett etiskt dilemma. Lärare sätter vanligtvis styrdokumentet i första hand och värdesätter främst den pedagogiska delen av professionen. Detta samtidigt som de måste följa och ta till sig verksamhetens förutsättningar, yttre förutsättningar och faktorer som påverkar hur de kan utföra sitt professionella uppdrag. Det vill säga barnens ålder, hur många barn det är, hur mycket personal som det arbetar på avdelningarna samt vilken utbildning dessa har (Mårdsjö Olsson, 2010). Sandberg och Vuorinen (2007) utvecklar detta vidare att förskolepersonalen hamnar ibland i en besvärlig situation för att de måste förhålla sig till både ledningens direktiv, föräldrarnas krav och önskemål samt även förhålla sig till sin egen professionalitet (Sandberg & Vuorinen, 2007).

Johansson (2003b) förklarar hur pedagogerna i hennes undersökning upplevde sin arbetssituation de upplever att nedskärningar i budgeten har påverkat deras arbete. De upplevde även att tidsbristen påverkade deras arbetssituation. En aspekt av detta var att de inte är full personalstyrka under hela dagen. Organisationen av lokalerna är också påverkar också verksamheten mycket framgick det i undersökningen. Ett sätt som detta kan påverka är att om rummen är svårframkomliga och små försvårar det både för barnens och de vuxnas möten. Detta eftersom de behöver trängas, vilket i sin tur kan leda till konflikter (Johansson, 2003b).

Positiva aspekter av konflikter

Slutligen belyser Hakvoort och Friberg (2012) att konflikter även har positiva infallsvinklar. Olika forskare inom utvecklingspsykologin påpekar att konflikters betydelse för den individuella utvecklingen är att de sporrar förändringar. De förändringar som konflikter medför kan kännas smärtsamma eller obehagliga och de kan sedan leda till fler nya konflikter. De som

är i en konflikt lär sig och utvecklas. Att ta bort eller ta över deras konflikter innebär också att vi tar bort deras möjlighet till lärande. Amerikanska socialpsykologiska forskare har angett att konflikter är viktiga för gruppens utveckling. Liknade beskrivningar om grupper och gruppprocesser finns också i svensk litteratur. En konfliktfas behövs för att gruppen ska kunna utvecklas (Hakvoort & Friberg, 2012).

Konflikter kan hanteras, berika, och ge balans samt förståelse och leder många gånger till social utveckling (Hakvoort & Friberg, 2012). Konflikter mellan barn ska inte tolkas som att barnen inte vill eller kan vara tillsammans, utan mer som något som visar att det inte alltid är särskilt lätt att komma överens i leken eller i relationerna Palm, (2001). Och detta är, förklarar Löfdahl (2014), någonting som har blivit barns ansvar. Alltså att barnen i leken själv ansvarar över att turas om men även att lösa konflikter. Öhman (2009) beskriver konfliktsituationer är på många sätt viktiga tillfällen till lärande för alla inblandade. Detta, eftersom det handlar om både värderingar, rättigheter, empati, omsorg, rättvisa, ansvar, demokrati och social kompetens. I likhet med detta förklarar Öhman (2009) att konflikter är bra för barnens lärande och för deras känslomässiga utveckling.

Negativa aspekter av konflikter

Om barnen ska lära sig för livet är det värdefullt att de får lära sig att hantera konflikter och lösa de känslomässiga problem som annars utgör ett hinder för arbete och utveckling (Edling, 2000). När det blir konflikter sätts värderingar, relationerna och trovärdighet på spel och konflikten blir destruktiv när den används för att uppnå egna mål genom att på ett negativt vis utnyttja personlig makt (Palm, 2001; Grunbaum & Lepp, 2005).

Edling (2000) markerar att det är viktigt att erkänna och ta upp konflikter direkt när de händer. Detta eftersom det är svårt, speciellt för de yngsta barnen, att samla ihop konflikter och vänta med att ta itu med dem till i slutet av veckan. I dessa situationer har barnen vanligtvis hunnit skifta fokus till något helt annat. Därför är viktigt att ta itu med direkt medan barnen fortfarande är mentalt inne i konflikten. Vidare förklarar Hakvoort och Friberg (2012) att är viktigt att hantera konflikter innan de blir för stora och därmed blir destruktiva. Men om det ändå har gått så långt går det att lyssna på båda sidors upplevelser, tolkningar, känslor, värderingar och behov

Konflikthantering

Denna del kommer att behandla hantering av konflikter genom både förebyggande arbete samt konfliktlösningsmetoder.

Förebyggande åtgärder

Juul och Jensen (2005) betonar att den sociala kompetensen är viktig och i denna ingår det att kunna kommunicera, samarbeta, samt att hantera konflikter. Social kompetens är viktig att ha när vi bygger relationer med andra samt när vi samarbetar med andra i vardagen (Juul & Jensen, 2005). Skolverket (2016) styrker att det är viktigt att stimulera barnens samspel och hjälpa dem att bearbeta konflikter samt att reda ut missförstånd, samt att kompromissa och att respektera varandra.

I sin tur beskriver Hakvoort och Friberg (2012) att barnen är kompetenta och kan själva vara aktiva i sitt samspel med andra människor och interagera med dem. De uttrycker att denna

inställning är viktigt att ha inom konflikthantering. Förskolebarns erfarenheter av konflikthantering och förhandlingar är viktig för deras sociala gemenskap. Ett betydelsefullt mål med konflikthantering i förskolan är att som pedagog öka kunskapen, insikten och att kunna agera konstruktivt i konflikter, och att agera utifrån förskolans läroplan och värdegrund. Sociala interaktioner och socialt samspel är viktigt vid arbetet med konflikter och konflikthantering (Hakvoort & Friberg, 2012).

Johansson (2001) beskriver att det är viktigt som pedagog att respektera och uppmuntra barns relationer. Det är bra att uppmärksamma barnen på vilka bra värden det finns i deras relationer. Dessutom är det viktigt att analysera barnens samspel, maktrelationer och vilka underförstådda överenskommelser de kan tänkas ha. Förskolans uppgift är att lära barnen att dela med sig, att samarbeta med andra och att ta hänsyn till dem. Johansson förklarar att det är viktigt att etik lärs ut i grupp och inte enskilt för att skapa en gemensam värdegrund. Barnen kan behöva hjälp med att respektera andras gränser samt med att skapa sina egna gränser (Johansson, 2001).

I en konflikt mellan barn är det gynnsamt att föreslå vad barnen istället kan göra i liknande situationer (Palm, 2001; Öhman, 2009). Kommunikationen presenteras som värdefullt och att det är bra att fråga barnen hur de tror att det andra barnet känner sig när de har varit elaka. Det vill säga att det är väldigt givande att ge barnen en känslomässig vägledning för att barnen ska få hjälp att förstå känslorna som ligger bakom att en konflikt har uppstått. Meningen med detta är att barnen ska se de negativa konsekvenserna av deras beteende, och att de ska ta den andres perspektiv. Dessutom ska barnen använda sitt förnuft och de ska kunna känna empati för andra. Det ska stärka barnens empati och moral. Vuxna och barn ska tillsammans försöka bygga vidare på barnens sociala och moraliska kunskaper och värderingar (Palm, 2001; Öhman, 2009). Johansson (2003b) problematiserar begreppet empati att det ofta är något som används oreflekterat och att det då förutsätter att inlevelse i andras känslor automatiskt leder till moraliskt gott beteende. Men det är inte alls självklart att barn, även om de förstår andras känslor, också tar hänsyn till dem. De kan även kränka sina kamrater (Johansson 2003b).

Utöver detta är det viktigt att förändra situationen och att stärka barnen, att hjälpa dem få verktyg för att kunna lösa lättare meningsskiljaktigheter (Nylund et al., 2010). Hur går det att hjälpa barnen att lösa mindre problem själva? Hur går det att göra det tydligare för barnen vad de får och inte får göra? Det kan ibland vara svårt för barnen att veta vad som är rätt eller fel och de kan därför vid tillfällena få hjälp med att lösa konflikter. Det är bra att tydliggöra vad barnen får och inte får göra i olika rum på förskolan. En bra metod för att uppnå detta är att använda sig av kort för att visa barnen vad de får och inte får göra och genom detta kan även barnen visa varandra. Nylund et al. (2010) upplevde att barnen blev bra på att se och följa de regler de satt upp genom att använda sig av kort. I relation till detta är en myt som Brännlund (1991) tar upp är den om att personer ”kan lösa andras problem”. Denna föreställning förkastar han då detta skulle innebära att konflikten från en början skulle vara saklig, vilket den oftast inte är. Någon annans känslor kan sällan fixas. Och eftersom konflikter oftast är kopplad till de olika parternas känslor blir det svårt att som tredje part komma in och lösa något (Brännlund, 1991).

Sandberg (2009) beskriver att barn med svårigheter inom det sociala samspelet inte svarar på vanliga uppfostringsmetoder i samma omfattning som andra barn. Metoder såsom att sätta

gränser och tillrättvisa har begränsad verkan och detsamma har att förklara konsekvenser för barnen, orsak och verkan. För dessa barn är ett nyckelbegrepp vägledning snarare än uppfostran där pedagogen bör använda sig mycket av rösten och kroppsspråk. Det är även viktigt att denna vägledning sker under en lugn, konfliktfri stund och att barnen får tydliga instruktioner om vad som ska ske och när (Sandberg, 2009).

Drugli (2003) och Kadesjö (2008) uttrycker att det är betydelsefullt att barn får tydliga instruktioner och val och att de får dessa en i taget och att de dessutom ska kunna vara genomförbara. Det är bra att förbereda barnen på vad som ska hända och när det ska ske. Det är en fördel att säga hur vi som vuxna vill att barnen ska bete sig och vara positiv, istället för att fokusera på det negativa beteendet. Det är betydelsefullt att pedagogen visar att den har positiva förväntningar på barnen, speciellt på de yngsta. Detta är extra viktigt för de yngre eftersom all uppmärksamhet från vuxna blir förstärkande för dessa. Därför rekommenderas det att små barn ska få höra fyra positiva saker för varje negativ. Lika viktig är positiv bekräftelse för barnen, att berömma eller bekräfta barnens positiva beteende. De behöver detta för att få en positiv bild av sig själv och för att kunna utveckla positiva relationer till andra. Positiv bekräftelse kan också hjälpa barnen att se vilka beteenden som är värda att upprepa som andra reagerar positivt på. Drugli (2003) och Kadesjö (2008) betonar vidare att kollektivt beröm stimulerar barnen, det är bra om de tränas i att ge varandra beröm. Då blir de bättre på att se positivt beteende och positiva sidor hos andra. Det är mycket viktigt att barnen får både logiska och konkreta konsekvenser eller belöningar. De bör få detta snabbt efter att de har gjort något, för små barn har svårt att förstå detta om det har gått för lång tid. Genom att ignorera dåligt beteende och samtidigt ge barnet beröm för det acceptabla beteendet kommer de flesta barnen till slut att välja det beteende som de får bekräftelse för (Drugli, 2003; Kadesjö, 2008).

Johansson (2003a) betonar att om barn gör någonting positivt är det bra att uppmärksamma detta på ett sätt som stärker det positiva. Att ställa frågor till barnen efter att något har hänt möjliggör att de kan fundera över och upptäcka strategier för att ta ansvar för att andra ska trivas och må bra. Vi kan hjälpa barnen att fundera över etiska situationer i vardagen. Det är även viktigt att stödja barnen när de tar ansvar för andra samt att visa engagemang för detta (Johansson, 2003a).

Palm (2001) beskriver relevansen av att prata om vilka beteenden som accepteras och vilka som inte gör det. Det är bra att beskriva logiska följder av vad de gör, vilka konsekvenser deras handlingar får för dem själva och för andra. En viktig del är att fundera över andras perspektiv och känslor (Palm, 2001).

Drugli (2003) och Kadesjö (2008) förespråkar därefter att pedagoger inte bör formulera instruktioner till barnen som frågor om barnen faktiskt inte har något faktiskt val. För det kan då leda till onödiga konfliktsituationer. När pedagogen vill att ett specifikt barn ska göra något är det bra att säga barnets namn, att vara nära barnet och att försäkra sig om ögonkontakt med barnet. Det ökar chansen att barnet kommer att lyssna och att det förstår vad pedagogen vill. Om pedagogen istället säger åt barnet vad de inte ska göra är det viktigt att vara konkret med vad den vill att barnet ska göra i stället Drugli (2003) och Kadesjö (2008) förtydligar att det inte är alla barn som vet vad som är accepterat att göra bara för att de fått vet vad som inte är acceptabelt att göra. Vissa barn kan behöva tid och stöd för att ta till sig en instruktion, och

tid till att avsluta en påbörjad aktivitet. Små barn och barn som har det svårt på grund av mycket oro, som är utagerande och otrygga behöver få det bekräftat att pedagogen har sett dem. De behöver få veta att det snart är deras tur att få göra det som de vill göra. Denna tydlighet kan förhindra både bråk, tjat och oro i barngruppen (Drugli, 2003; Kadesjö 2008).

En annan viktig aspekt gällande konflikthantering är att när det gäller en allvarlig, akut konflikt är det viktigt att ingripa omedelbart (Ellmin, 2008). Om vi alltid ingriper först i slutet av en konflikt är vi alltid för sent ute. Det är bättre att fokusera på helheten, exempelvis miljön, än på enskilda problem. Att förebygga konflikter eller att vända något destruktivt till konstruktivt är att ligga steget före. Det arbetet måste vara omfattande och intensivt och dessutom börja redan i förskolan (Ellmin, 2008).

Konfliktlösningsmetoder

Det är viktigt att barnen både förstår och accepterar hur den vuxne förklarar konflikten för dem (Palm, 2001). När det blir konflikter sätts värderingar, relationerna och trovärdighet på spel. I konfliktsituationer är det viktigt att de vuxna är tydliga, att de är bra på att prata med barnen. Då får barnen hjälp med att hantera konflikterna men också med att utveckla sitt förhållningssätt, bli bra lyssnare, utveckla sin medkänsla. Genom dessa kunskaper kan de bli bättre på att förhandla i kommande konfliktsituationer. Dessutom får de hjälp att utveckla etik och den sociala kompetensen. Palm (2001) beskriver att jag-budskap är viktigt i konflikthantering och vid konfliktförebyggande. Alltså att utgå från sina egna behov och hur vi vill att något ska förändras.

Öhman (2009) betonar att utöver detta är det viktigt för barnen att veta att det är okej att visa känslor, det vill säga att det är accepterat att bli arg, ledsen, besviken och sur. Det kan vara jobbigt att inte komma överens med sina vänner. Barn kan känna sig både missförstådda och överkörda men det är viktigt att känslorna får ta sin tid. Barn kan ibland ha svårt att reglera sina känslor, vilket kan liknas med att de har en av och på-knapp där det inte finns något mellanläge, menar Öhman. Känslorna går över först när barnet är övertygat om att andra förstått dem och accepterat dem. Hon beskriver att ilska är en extra stark känsla. Pedagogen kan hjälpa barnen att hitta deras egna sätt att hantera jobbiga känslor på, känslor som vrede och besvikelse, förklarar Öhman (2009). Då är det extra viktigt med en empatisk pedagog, att de bekräftar barnets känslor och hjälpa till att hitta barnets förmåga att lugna ner sig själv. Många barn kan lätt och naturligt hitta olika sätt att hantera sina problem och konflikter, men andra kan behöva mer stöd. Barn behöver få lära sig att hantera jobbiga situationer steg för steg. Hon förklarar vidare att det är viktigt att barnen får lära sig att konflikter är naturligt, och att detta kan leda till att de växer som människor om de blir bra på att hantera konflikter. Pedagogen kan hjälpa barnen att hitta sina egna sätt att ställa saker till rätta. Pedagogen bör aldrig tvinga fram en ursäkt från barnen, men det är bra att visa att pedagogen vill att barnen ska be om ursäkt. Hon beskriver att det är viktigt att vara uppriktigt intresserad och att inte moralisera eller få barnet att känna sig skamset. Vid dessa samtal blir barnens alla känslor och uttryck synliga. Slutligen beskriver Öhman (2009) relationer som en central del i om och hur konflikter löser sig. Vilken relation barnet har till den andre parten har betydelse för hur lyckad utkomst konflikten får.

Det finns flertalet liknande problemlösnings- och konflikthanteringsmodeller. En utav dessa heter KTH - känsla-tanke-handling (Öhman, 2009). KTH fungerar på detta vis: Pedagogen

behöver påminna barnen om att den kan hjälpa till. Det går då att ropa till barnen: *Hallå, Vad händer nu? Jag kan hjälpa er att reda ut det här.* Det beskrivs även som viktigt att barnen får chansen att berätta färdigt. En pedagog kan fråga barnet: *hur var det för dig? Vad ville du?* Sedan är tanken att de ska få berätta vad de trodde att andra barn tänkte. Pedagogerna bör visa att den förstår alla barns känslor och att det är tillåtet att känna som de gör. Det är viktigt att bekräfta barnens känslor med ord, förtydligar Öhman (2009). När barnen får berätta om sina tankar och avsikter samt berätta varför de gjorde som de gjorde ger pedagogerna dem en chans att se den andres sida av saken. Det ska vara bra för problemlösningsförmågan, genom att först bekräfta att barnet hade bra avsikter kan pedagogerna sedan ifrågasätta vad barnet gjorde. Därefter kan barn och pedagog tillsammans söka andra sätt att visa sina känslor på och hitta andra sätt att uppnå sina mål. Kommunikationen används flitigt inom konflikthantering, att diskutera med barnen och reflektera (Öhman 2009). Däremot beskriver även Hakvoort och Friberg (2012) att det även kan vara värdefullt, speciellt för de yngre barnen, med icke verbala konflikthanteringsmetoder.

En annan modell är SET-träning där de säger till barnen att den kallas stoppljuset (Öhman, 2009). Rött betyder stopp, då ska de stanna upp och lugna ner sig. Vid gult ska de beskriva vad de känner. När det är grönt ska barnen köra, testa sin bästa lösning (Öhman, 2009). Mathiasson Thorbert (2006) beskriver i likhet med detta stoppstegsmetoden. Denna innebär att hantera situationen i fyra olika steg. Steg 1: berätta för den andre personen hur du känner dig när den gör eller säger något. Steg 2: berätta för den andre personen vad du vill ändra på. Steg 3: Berätta vad du gjorde för fel själv. Steg 4: vad kan du göra för att få slut på bråket? (Mathiasson Thorbert, 2006)

Ytterligare en konfliktlösningsmetod som Mathiasson Thorbert (2006) tipsar om är att låta barnen rita och berätta om bråk de har varit med om och att pedagogerna kan dokumentera barnens berättelser. Pedagogerna kan då kartlägga hur det kändes för barnen, vad det var som hände och om de upplever att de kunde ha agerat på något annat sätt. Vidare betonas det att pedagogerna aldrig bör tvinga ett barn att be om ursäkt. Ursäkten blir då inte från hjärtat om de är framtvungade. I dessa stunder ber då barnen om förlåtelse endast för att vara pedagogerna till lags. Men om barnet får göra förlåt blir det ett sätt för dem att få ta ansvar för sina handlingar och gottgöra den andre (Mathiasson Thorbert, 2006).

Att dramatisera konflikterna inför barnen beskrivs som ett bra sätt att försöka lösa dem (Edling, 2000). Situationen blir då mer konkret och lättare att förstå. Det vill säga det blir lättare för speciellt de äldre barnen att ta till sig händelsen. Bara att prata igenom en konflikt kan bli en sorts lösning i sig, förklarar han. De inblandade i konflikten kan steg för steg få beskriva varför de är osams. När alla parter i konflikten är nöjda med beskrivningen av detta är lösningen av konflikten nästan klar. Den dåliga stämningen har då ofta lösts upp av sig själv genom att parterna fått höra varandras uppfattningar (Edling, 2000).

Slutligen förklarar Lind (2001) vikten av att be sina kollegor om hjälp och stöd vid konflikter som pedagogerna upplever svårhanterliga.

METOD

Detta avsnitt kommer att behandla urvalet av informanter inför intervjustudien och metodvalen inför utformningen av denna, samt de etiska principerna vi utgick ifrån. Slutligen tar vi upp vilka metoder vi har använt vid bearbetningen av studien.

Urval

I denna studie har fyra pedagoger intervjuats, samtliga av dessa informanter var kvinnor. Två utav dem arbetar som förskollärare och har 2 respektive 4 års yrkeserfarenhet som förskollärare, men en utav dem har även hade även jobbat som barnskötare i 14 år innan detta. Vi intervjuade även en barnskötare med 38 års arbetserfarenhet samt en specialpedagog som har arbetat som detta i 12 år. Intervjuerna ägde rum på tre olika förskolor i ett mindre samhälle. Specialpedagogen intervjuades även på en av dessa förskolor.

Eftersom syftet med denna studie var att undersöka hur aktiva pedagoger i förskoleverksamheten beskriver att de arbetar med och uppfattar konflikthantering mellan barn och barn samt mellan barn och pedagoger valde vi att genomföra en intervjustudie med aktiva pedagoger i verksamheten. Vår tanke bakom urvalet av informanter var att välja informanter utifrån ett så stort spann som möjligt och vi hade även som önskan att dessa personer skulle vara engagerade pedagoger inom vårt valda ämne samt att de hade erfarenhet av konflikthantering i förskolan. Informanterna vi valde var alltifrån en specialpedagog till en relativt nyutbildad förskollärare. Vi gjorde detta för att vi ville se om deras uppfattning skiljde sig åt beroende på vilken utbildning och kunskap de hade, men även beroende på deras erfarenhet inom yrket. På det sättet möjliggjorde vi att få se på ämnesområdet utifrån olika perspektiv och upplevelser.

Vi gjorde vårt urval av informanter genom att vi frågade på förskolorna vilka pedagoger som kände sig bekväma med att bli intervjuade inom ämnet samt vilka som hade intresse samt erfarenhet av konflikthantering i förskolan. En av de vi ursprungligen skulle intervjua blev långtidssjukskriven, men då fick vi istället intervjua hennes kollega som även hon var insatt i ämnet. Specialpedagogen blev tillfrågad för att vi också ville se dennes perspektiv av konflikthantering. Specialpedagogen tillkallas när pedagogerna behöver hjälp av utomstående för att kunna utveckla vissa delar av verksamheten. I och med detta kan specialpedagogen använda sig av andra metoder för konflikthantering som vi ansåg kunde vara intressant att få ta del av i denna studie.

Genomförande av datainsamling

För att datainsamlingen skulle uppfylla syftet på bästa sätt använde vi kvalitativa intervjuer som metod. Kvale och Brinkmann (2014) betonar den kvalitativa intervjuens effektivitet, speciellt i undersökningar riktade till en specifik grupps personliga uppfattningar (Kvale & Brinkmann (2014). Specifikt i vårt fall valde vi denna metod för att den som Johansson och Svedner (2010) skriver kan ge en kunskap som är användbar i läraryrket (Johansson & Svedner, 2010). Vi ville både utveckla våra egna kunskaper inom yrket samt ge andra chansen att utveckla sina eftersom det även kan vara intressant för andra yrkesverksamma pedagoger. Löfdahl et al. (2014)

poängterar att intervjuer med olika förskollärare är en bra metod att använda sig av för att kunna jämföra skillnader och variationer i hur pedagoger arbetar samt på hur det ser ut i olika verksamheter (Löfdahl et al. 2014). Utifrån arbetets frågeställningar utformade vi intervjufrågor för att kunna besvara dessa. Vi utformade både så utförliga frågor som möjligt och så öppna frågor som möjligt för att undvika ledande frågor och indirekt styra pedagogerna i sina svar. Kvale och Brinkman (2014) beskriver att genom detta kan informanterna ge mer personliga och utförliga svar när de får tala fritt och personligt kring ämnet (Kvale & Brinkmann, 2014). Detta är något som Johansson och Svedner (2010) också trycker på. För att vi ville försöka få inblick i hur de verkligen arbetar på förskolan i den dagliga verksamheten bad vi informanterna att uppge konkreta exempel på hur de arbetar med konflikthantering. Vi använde flera olika sorters frågor vid intervjuerna. Vi utgick ifrån dessa frågor som Kvale och Brinkmann (2014) behandlar, nämligen inledande frågor som användes för att få fram informanternas spontana svar, uppföljningsfrågorna användes för att få fram svar som inte kom fram spontant. Slutligen använde vi oss av tolkande frågor för att se om vi förstått informanterna rätt och inte missförstått något av deras uttalanden. Vi la stort fokus vid att ta vara på tystnaden som uppstod, detta för att ge informanterna tillräckligt med tid för att tänka igenom sina svar samt att de skulle få chansen att utveckla dessa. Vi ville påverka informanternas svar sådan liten grad som möjligt.

Vi hade två olika intervjuguider för att den ena intervjuguiden var specifikt inriktad till specialpedagogen. Detta eftersom vi inte kunde ställa samma frågor i denna. Specialpedagogen besöker inte regelbundet samma förskola och inte kan svara på de frågor som är inriktade till verksamheten på en specifik förskola. Se bilaga 1 samt 2 för att få se intervjuguiderna som användes till datainsamlingen.

Vi dokumenterade intervjuerna med ljudupptagning eftersom vi ville ge pedagogerna vår fulla uppmärksamhet. Johansson och Svedner (2010) beskriver ljudinspelning som eftersträvansvärd datainsamlingsmetod i arbetet med intervjuer. Detta för att den metoden ger forskaren möjligheten att kunna fokusera på betoningar, kroppsspråk, gester och ansiktsuttryck (Johansson & Svedner, 2010).

Databearbetning

Ljudinspelningsmetoden upplevde vi att underlättade transkriberingen av intervjun mycket för att den gav oss möjligheten att gå tillbaka och analysera och tolka intervjun flera gånger. I och med detta underlättade den analysen av intervjuerna. Den analysmodell vi använde oss av vid bearbetning och sammanställning av svaren på intervjufrågorna var framförallt sambandsanalys som Johansson och Svedner (2010) beskriver. Utifrån denna modell har vi analyserat vilka samband som fanns mellan de olika pedagogernas utsagor samt för att se om det gick att dra paralleller mellan dessa. Vidare för att få översikt inför sambandsanalysen sammanställde vi informationen som uppkom genom intervjuerna i ett separat dokument. Vi utgick ifrån metoden som Kvale och Brinkmann (2014) beskriver om att kategorisera samt bearbeta materialet flera gånger. Vi läste transkriptionerna många gånger och ställde därefter frågeställningarna vi formulerat emot svaren för att kartlägga vad som framkommit genom intervjuerna. Efter detta

sammanställde vi resultatet och delade delade upp dessa utifrån vad informanterna svarade på frågorna vi ställde, detta benämner Kvale och Brinkmann (2014) för datastyrda kategorier (Kvale & Brinkman, 2014).

Etiska överväganden

Våra etiska överväganden har grundats på Vetenskapsrådets forskningsetiska principer som berör hur de som medverkar i forskning får behandlas. De skriver om de grundläggande individskyddskraven som informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2011). Löfdahl et al. (2014) skriver också om informationskravet och i och med det kravet möjliggjorde vi för pedagogerna att få förbereda sig innan intervjun genom att skicka ut intervjufrågorna i förväg. Informanterna hade vid samtalet innan intervjun bett om att få se intervjufrågorna i förväg. Vår tanke bakom detta var att de skulle känna sig mer bekväma och förberedda. Vi såg också en fördel för vår del då informanterna genom detta kunde tänka igenom frågorna mer och därmed tänka ut utförligare svar. Genom vetenskapsrådets (2011) princip om samtyckeskravet blev informanterna tillfrågade om de gav sitt samtycke till att intervjun får användas till arbetet (Vetenskapsrådet, 2011). För att följa nyttjandekravet som Löfdahl et al. (2014) skriver om informerade vi även vid intervjutillfället om syftet med intervjun att den endast skulle användas till vårt examensarbete (Löfdahl et al. 2014). Kvale och Brinkmann (2014) stödjer även att detta är viktigt. Konfidentialitetskravet som Vetenskapsrådet (2011) behandlar gjorde att vi informerade informanterna om att intervjuerna var helt och hållet anonyma och att de enbart spelades in för att sedan lättare och bättre kunna transkriberas och sammanställas i skrift, samt att inspelningarna aldrig används igen. Alltså, att de kommer att raderas direkt efter transkriberingen (Vetenskapsrådet, 2011). Vi har inte nämnt informanterna vid namn i arbetet eller skrivit något avslöjande om deras arbetsplatser eller lokaliseringen av dessa som kan röja deras identitet eller avslöja något.

Metoddiskussion

I detta avsnitt kommer det att diskuteras de valda metoderna och hur dessa kan ha påverkat resultatet och studiens validitet.

Det som kan ha påverkat vår studies utfall är antalet informanter, begränsningen till en viss ort samt att vi enbart intervjuade kvinnor. Valet av informanter kan också ha påverkat studien i övrigt, framförallt valet av att intervjua en specialpedagog. Specialpedagogen kan ha ett helt annat yrkesperspektiv än en förskollärare eller en barnskötare. I och med detta kan en specialpedagog uttrycka andra åsikter, erfarenheter och idéer än vad de övriga gör. Förskollärarna och barnskötarna arbetar dagligen med samma barn i verksamheten, det ger både en ökad insyn i hur barnen är och vad de tycker om. Men samtidigt kan det vara på det viset att de inte har den tid och möjlighet att analysera vissa barn eller vissa situationer då de behöver ha ett övergripande fokus på hela verksamheten. Specialpedagogen är en utöver personalstyrkan och denne kan därför ta sig tiden att observera vissa barn eller särskilda situationer mer ingående.

En faktor som kan ha påverkat studiens utfall är att informanterna kan ha försökt framställa sig själva på ett så bra sätt som möjligt. De kan ha försökt ge oss de svar de trodde att vi förväntade oss av dem. Detta tar Johansson och Svedner (2010) även upp. Normer och värderingar påverkar oss alla mycket. Det vill säga oskrivna regler som efterföljs i vardagen. Det kan ha påverkat intervjuerna mycket att de fick se frågorna i förväg. De hade själva efterfrågat detta och vi själva såg många fördelar med detta. Fördelarna vi såg var att de då kunde förbereda sig bättre, tänka ut utförligare svar. Ibland kan det vara svårt att tänka ut givande svar just i den stunden. Tystnaden kan vara givande men många kan uppfatta tystnaden som besvärande och därmed kan en vilja finnas att fylla den. I och med detta kan de ha gått vidare med intervjun utan att ha tänkt ut allt vad de ville säga. Av den anledningen ställde vi ofta följdfrågor för att se om de hade mer att säga. Ofta ledde följdfrågorna till ytterligare information eller utförligare svar. Utöver detta upplever vi det svårt att veta om informanterna alltid kan arbeta på det sätt som de vill arbeta på eller säger sig arbeta. Detta för att det är lättare att tänka ut hur vi vill att något ska vara än att faktiskt genomföra detta. Men eftersom syftet med denna studie var att undersöka hur aktiva pedagoger i förskoleverksamheten beskriver att de arbetar med konflikthantering anser vi inte denna faktor störa de resultat som framkommit.

Tidsaspekten ansåg vi ha en genomsyrande påverkan på intervjuens resultat. Dels för att informanterna i förväg frågade ungefär hur lång tid intervjun skulle ta. Vi hade svårt att uppskatta hur lång tid det skulle ta men vi fick göra en ungefärlig uppskattning. De ville veta hur lång tid den skulle ta då de skulle avsätta tid för detta, tid som togs från deras tid i ordinarie verksamhet eller tid som togs av deras fritid. Verksamheten i förskolan är påverkad av nedskärningar, det gör att det är väldigt svårt att hinna med allt som ska uppnås på dagarna. I och med detta kände informanterna att de hade begränsat med tid att besvara frågorna, det kan ha påverkat hur utförliga svar de kände att de kunde ge på frågorna. En del av intervjuerna drog ut litegrann på tiden.

Miljön anser vi inte har haft stor påverkan av intervjuernas resultat då alla intervjuerna genomfördes i ett separat personalrum där vi fick sitta helt ostört. Utöver detta stördes vi inte av ljud ifrån rummen runtomkring då barnen på förskolorna har utomhus under tiden då intervjuerna ägde rum. Eftersom övriga pedagoger också var utomhus kom ingen pedagog in i rummet heller. I och med detta kan vi inte se att informanterna kan ha påverkats eller störts av varken av ljud runtomkring eller av avbrytande samtal. Detta gav oss en stor fördel då detta annars kan påverka mycket och göra så att informanterna tappar fokus och kan glömma bort vad de skulle säga.

Vi kan också ha påverkat intervjuens utslag genom kroppsspråk, gester eller betoningar som vi inte var medvetna om. Detta för att vi var nervösa vid intervjuerna och för att vi inte är vana vid att genomföra intervjuer. Samt att våra normer och värderingar och vår förförståelse påverkade vilka frågor vi ställde. De frågor vi ställde och hur dessa ställdes påverkar därefter de svar som vi fick av informanterna. Det vill säga den yttre påverkan av oss kan ha påverkat informanterna. Vår intention var att inte ställa ledande frågor men vi inser i efterhand att vi

delvis ställde ledande följdfrågor för att vi ville få givande svar på våra intervjufrågor. Dessvärre är det mycket vi gör omedvetet utan att reflektera över det i stunden.

Davidsson och Patel (2003) behandlar olika viktiga begrepp inom kvalitativ forskning. Validiteten i kvalitativa intervjuer innebär att försöka upptäcka företeelser, att tolka och förstå och att beskriva uppfattningar. De beskriver att begreppet validitet i en kvalitativ studie gäller hela forskningsprocessen, det kan gälla hur bra forskaren lyckas använda sin förförståelse. Reliabiliteten i kvalitativa studier beror på den unika situation som är vid undersökningstillfället. Det är viktigare att fånga situationen än att alltid få samma svar, förklarar de. Vid datainsamlingen gäller validiteten om forskaren lyckats skaffa ett underlag för att göra en trovärdig tolkning av den som studeras. Validiteten gäller också hur bra forskaren lyckats fånga det som kan tolkas på flera sätt eller som kanske är motsägelsefullt. De tolkningar som formuleras har stor betydelse för validiteten, tolkningarna tillföra kunskap om det som studeras. Validiteten gäller också om tolkningarnas mening framträder och går att förstå (Davidsson & Patel, 2003).

I analysen av transkriptioner kan den som läser påverka på hur informationen tolkas. Således finns risken att vi i transkriptionsprocessen av intervjun påverkade underlaget för analysen. Vi ersatte en del av talspråket med skriftspråk för att ge texten ett bättre flyt och för att underlätta förståelsen. Detta gjorde vi också för att dialekt och vissa uttryck kan vara specifika för vissa områden i Sverige. Dessa kan vara svåra att förstå för utomstående, därför valde vi att byta ut sådana ord mot mer allmänna svenska ord. Ytterligare en anledning till varför vi bytte ut talspråk till skriftspråk är att det ser proffsigare ut. I och med att vi påverkade underlaget på detta sätt försvann gester, mimik, betoningar och kroppsspråket när vi transkriberade intervjuerna till text.

Pauser med tystnad försvann också vid transkriberingen. Talspråket har ofta ofullständiga meningar och grammatiska fel och så var det även i det här fallet. Vi är medvetna om och har efter bästa förmåga försökt reflektera över de val vi har gjort när vi har hanterat informationen och hur detta kan påverka analysen av vår studie. De val vi har gjort när vi har hanterat informationen kan vara att vi har valt ut de delar av intervjuerna som vi ansåg var viktigast och bäst uppfyllde svaren på våra forskningsfrågor och intervjufrågor. Detta gjorde vi eftersom vi utgick ifrån sambandsanalys när vi sammanställde resultaten, det kan självklart ha påverkat studiens resultat mycket. Något annat som även det kan ha påverkat är att vi sedan ställde upp de resultaten utefter svaren på frågorna vilket Kvale och Brinkmann (2014) kallar för datastyrda kategorier. Det är inte säkert att andra skulle ha gjort samma val, våra val påverkar helt och hållet innehållet i studien. Vi anser själva att det underlättar flytet i texten och förståelsen, men det är vår egen tolkning. Utöver detta så kanske andra skulle ha tolkat informanternas svar på andra sätt då vår förförståelse påverkar mycket och våra egna tankar och åsikter. Så vi kan inte säga att vår studie visar vad informanterna anser om konflikthantering i verksamheten eller hur de arbetar med konflikthantering på förskolan. Det enda vi kan uttala oss om är hur vi har tolkat informanterna och hur vi har uppfattat informanterna i denna fråga.

Ytterligare en aspekt att ta i beaktning är kvalitetsaspekten detta poängterar Vetenskapsrådet (2011). Begreppet kvalitet är inte ett enkelt begrepp för hur är förhållandet mellan en god vetenskaplig kvalitet och god forskningsetik? Vissa etikkrav gör att det blir svårare, tar längre tid samt kostar mer att nå fram till ny och värdefull kunskap. Vissa etikkrav gör det omöjligt att uppnå ny värdefull kunskap. I snäv mening är kraven på god vetenskaplig kvalitet sådan forskning som ger nya kunskaper. Men det är även viktigt att se att vetenskaplig kvalitet också används i en vidare mening, en helhetsbedömning (Vetenskapsrådet, 2011).

RESULTAT OCH ANALYS

I detta avsnitt kommer vi redovisa den information som uppkommit under de fyra intervjuer vi genomfört. Vidare kommer vi att framföra de olika synvinklar och råd vi fått under dessa intervjuer samt ställa detta i relation till litteraturen.

Konflikternas uppkomst:

I denna del redovisas hur de intervjuade pedagogerna tänker att konflikter mellan barn och mellan barn och pedagoger kan uppstå och vad deras personliga erfarenheter av detta är.

Väntan och byte mellan aktiviteter

I undersökandet av konflikter och dess betydelse växte även frågan fram över om det är några tillfällen då konflikter är speciellt framträdande. Specialpedagogen som vi har valt att kalla Carina samt informanten vi har valt att kalla Louise beskrev att de hade upplevt att barn i situationer som innefattar väntan eller byte mellan två aktiviteter är särskilt utsatta för konflikter.

”Ofta är det i just väntan som konflikter uppstår. Då barnen inte har något annat att göra än att vänta på en pedagog. De blir rastlösa och vet inte vad de ska göra. Även i bytet mellan två aktiviteter blir det vanligt med konflikter.”

(Louise)

Detta, resonerar Louise och Carina har troligen med tristess att göra samt en kontrast mellan lugn och ro och hast att göra. Att abrupt skifta från en lugn sinnesstämning till något nytt kan upplevas påfrestande för många barn och kan resultera i utåtagerande. Johansson (2003b) beskriver även detta, att det vid övergångar mellan olika aktiviteter kan uppstå oro och konflikter.

Kommunikativa och socioemotionella svårigheter

Vidare beskrev samtliga informanter att konflikter många gånger kan uppstå på grund av språkbarriärer. Carina beskrev företeelsen på detta vis:

”Om det är ett barn som kan berätta och prata så går det lättare, men annars kan de uppleva många jobbiga känslor såsom skam och skuld. Och det där påverkar hela tiden. Det går då åt så mycket energi till det här som barnet skulle kunna använda till att göra andra saker (...).”

Informanten beskrev detta som att ur kommunikationssvårigheter och bristande förståelse föds det frustration och i frustration är risken stor för tvister av olika slag. Detta belyser även Norman och Öhman (2011) och förklarar att konflikter kan uppstå vid tillfällen då kommunikationen inte fungerar. Detta var någonting genomgående i både intervjuer och litteratur, betydelsen av kommunikation.

Vidare beskriver Carina att vid återkommande konflikter hos enskilda barn kan det handla om dels kommunikationssvårigheter men även socioemotionella problem samt koncentrationssvårigheter. I sin tur poängterar Sandberg (2009) mot bakgrunden av detta att barn med kommunikationssvårigheter kan hamna i konflikter vid brist på vägledning. Utifrån specialpedagogen Carinas synvinkel förekommer dessa mer djupgående svårigheter relativt ofta inom förskoleverksamheten, mer ofta än vad som i genomsnitt utreds. Carina tillade vidare

att dessa utredningar ofta inte är helt okonstlade utan kan ta både tid och många begrundanden innan en eventuell diagnos och handlingsplan kan läggas fram. Och många gånger formas denna handlingsplan om efter tidens gång utifrån barnets och barngruppens fortsatta behov.

Etiska dilemman

Louise och Carina framställde ett dilemma som kan förekomma; när barn löser konflikter lätt på egen hand men samtidigt löser det på ett sätt som trycker ner andra. De påvisar då en social förståelse men använder detta endast till sin egen fördel, de löser då sin egen konflikt men inte konfliktens helhet. Det blir en ensidig lösning, menar informanterna. Detta mynnar lätt ut i nya, möjligtvis inre, konflikter hos de barn som upplevt sig nertryckt, förklarar Carina.

I likhet med detta beskriver informanterna vi kallar Anna och Frida ett återkommande fenomen inom konflikter, bildningen av syndabockar. De förklarar att barn som gång på gång är i konflikter lätt kan skuldbeläggas för saker de inte har gjort, både av pedagoger och barn.

”Alltså, jag tror att det kan påverka både negativt och positivt faktiskt. Men om det är barn som blir utsatt för mycket konflikter så tror jag absolut att det kan vara något negativt eftersom de blir liksom stämplade litegrann, att de blir beskyllda även fast de inte har gjort något.”

(Anna)

Informanterna upplever att det är vanligt när ett problem uppstår att andra barn anklagar dessa syndabockar och de resonerar att detta kan ha att göra med att det finns en vilja av barnen att vara pedagogerna till lags. Detta blir således en farlig situation och bidrar många gånger till ökade negativa känslor hos dessa syndabockar och nya konflikter. Det skapar frustration och inre konflikter som sedan kan göra sig till känna genom utåtagerande. Detta härleder vi till barn som utnyttjar makt för att gynna sig själv (Palm, 2001; Grunbaum & Lepp, 2005). Mer om detta finns att läsa nedan.

Konfliktens påverkan i vardagen:

Nedan behandlas de intervjuade pedagogernas tankar kring konflikter mellan barn och mellan barn och vuxna och hur de upplever att konflikterna kan påverka i vardagen.

Trivsel

Samtliga informanter beskrev på olika vis att ett barn som inte trivs tar inte till sig information i samma utsträckning som ett barn som mår bra i sig själv och i sin omgivning. Kvarliggande konflikter kan således ha stora effekter på barnets lärande. Louise beskrev skeendet på detta vis:

”Jag tror att det kan påverka mycket negativt om det är långvarig konflikt där barnet ständigt måste hävda sig och vara alert för att det kommer att uppstå konflikter. Då blir barnet tankspritt och får svårt att ta till sig annat.”

I likhet med denna aspekt drog Carina paralleller till oss som vuxna. Hon förklarar att vuxna själv vet att sammanstötningar kan upplevas som väldigt jobbiga. Detta både när den vuxne själv är i en konflikt men även när den utsätts för dem på annat vis. Informanten beskrev hur det hela livet handlar mycket om känslor och att hur vi känner påverkar vår vardag och kapacitet. Följaktligen förlorar vi, barn som vuxna, enorma mängder energi på dessa dispyter

som vi hade kunnat spendera på att exempelvis bemästra nya kunskaper och färdigheter. Exempelvis om ett barn under en samling inte mår gott kan den reagera med att bli rastlös och slänga med armarna och störa resterande barn i gruppen. I ett sådant exempel leder situationen många gånger till negativa tillsägelser från pedagogerna vilket i sin tur får barnet att må ännu sämre än vad den kanske tidigare gjorde. Därför är det viktigt som vuxen att vara medkännande och försöka förstå sig på barnens beteenden, förklarade informanten. Samtliga informanter beskriver att de sätter värde på att lyssna till barnen och undvika att dra förhastade slutsatser om en situation eller beteende och att pedagogen istället funderar på omständigheterna kring händelsen. I relation till detta rekommenderar (Drugli, 2003) samt (Kadesjö, 2008) pedagoger att säga hur de vill att barnen ska bete sig och att vara så positiv som möjligt. Detta eftersom att allt beteende som uppmärksammas förstärks och därför är det bättre att uppmärksamma det positiva oftare och i större utsträckning (Drugli, 2003; Kadesjö, 2008).

Konfliktens negativa samt positiva aspekter

Alla informanter förutom Frida belyste att konflikter både kunde ha negativa liksom positiva infallsvinklar beroende på hur man såg på saken. Å ena sidan var samtliga informanter överens om att konflikter föder negativa känslor och begränsar det vardagliga arbetet. De förklarade att det även hade påverkan på trivseln. Å andra sidan betonade de förstnämnda tre informanterna att konflikter gav utrymme för personlig utveckling av social kompetens. Detta stöds även i litteraturen (Palm, 2001; Öhman, 2009). Vi ser likheter i pedagogernas synsätt och hur Palm beskriver att konflikter är bra för barnens lärande och för deras känslomässiga utveckling.

Tänkbara sätt att hantera samt förebygga konflikter:

Nedan följer en genomgång om vad pedagogerna har svarat angående förebyggande av konflikter mellan barn och barn och vuxna, samt en analys av detta i relation till litteratur.

Bekräftelse av känslor och närvaro

”Det är viktigt att vara närvarande som pedagog och jobba förebyggande. Så att man inte bara släcker bränder. Man, kan ju inte vara nära alla. Men då finns det ju, ja alltså vissa konflikter är ju värre än andra, och då är det kanske viktigast att vara där. Så att det inte blir våld eller kränkningar. Det är ju ofta några, kompisar eller någon grupp av barn som ofta hamnar i konflikt. Då märker man att man måste vara nära i deras lek för att stötta dem så att de inte kommer in i de här lekarna där det ofta blir bråk och konflikter. Om vi märker att det här inte kommer att gå får man ta iväg två av dem, eller en och avstyra dem. Alltså, att man hjälper dem att leda leken till något annat än det blir bråk om ”

(Frida)

Denna åsikt var återkommande bland samtliga informanter, vikten av en medkännande och inlyssnande pedagog samt att jobba förebyggande. Det går att liknas med både Hakvoort och Friberg (2012) samt Ellmin (2008) som allihopa trycker på betydelsen av att hantera konflikter när de händer och inte när de har vuxit sig stora och destruktiva. Vidare presenterades just tryggheten mellan pedagog och barn som centralt, både inom konflikthantering och i verksamhetens vardag.

”Det är viktigt med medvetna pedagoger som är både förstående och inlyssnande för vad barnen säger och vad barnen vill, att man verkligen bemöter barn på så vis att de känner att det är på riktigt. Att barnen får känna att deras fröken lyssnar.”

(Carina)

I alla intervjuer framkom detta som viktigt och att det kan vara väldigt betydelsefullt att verbalt bekräfta barnens känslor och önsknings. Detta i syfte att barnen får möjlighet till att känna sig sedda, hörda och får känna sig betydelsefulla. Vi kopplar detta perspektiv till Skolverket (2016) som beskriver vikten av barns delaktighet och inflytande. Frida betonar vidare vikten av att bygga relationer med barnen.

”I början av terminen så fokuserar vi mycket på att barngruppen ska lära känna varandra, bli trygg och att de får lära sig vilka regler som gäller vart. Det får man igen sen om vi fokuserar mycket på det i början och får dem trygga med varann så blir det mindre konflikter och då behöver man inte vara lika närvarande utan de lär sig grundverksamheten och lekregler. Vi brukar ha några månader i början med det om värdegrunden och oftast har man då ett kompostema i början, att man jobbar med hur man ska va med varandra. Och vi tar med hela läroplanen i projekten. Empati och värdegrund ska alltid ingå i allt man gör.”

(Frida)

I likhet med detta belyser även Öhman (2009) relationen som en central del i konflikternas utkomst. Även Sandberg (2009) beskriver konflikter inom nära relationer och att det många gånger finns effektivare konfliktlösningsmetoder inom nära relationer eftersom känslöyttringar upplevs mer accepterade (Sandberg, 2009).

Anna var tillika mycket inne på värdegrund och att bygga upp relationer i början av terminen. Det vill säga, att arbeta med att bygga relationer och ge kännedom om allmänna regler på förskolan.

Tydlighet och bekräftelse

Vidare föreslog Frida att pedagoger inte ska vara rädda för att vara övertydliga. Pedagoger får gärna förklara saker och ting väldigt noga och att detta exempelvis kan underlätta övergångar mellan aktiviteter. Detta kan öka både motivationen och förståelsen för rutiner och regler. Detta tog också Louise upp. Litteraturen styrker att det är bra med tydliga instruktioner, en i taget. Då förbereds de på vad som ska hända och när (Drugli 2003; Kadesjö, 2008). Vid otydlighet kan en konsekvens bli konflikter. Frida menar att stressade pedagoger kanske bara säger nej utan att förklara varför och att detta kan leda till att det lätt blir konflikter mellan barn och vuxna.

Carina förklarade att det är viktigt som pedagog att bekräfta det barnen säger och upplever samt att visa omtanke om dem. I alla intervjuer framkom det att det kan vara väldigt betydelsefullt att verbalt bekräfta barnens känslor och önsknings. Detta som tidigare sagt, för att barnen ska få känna att de blir lyssnade till och att de är värdefulla som individer. Framförallt att barnen får känna att pedagogen bryr sig. Detta bidrar till tryggheten mellan barn och pedagog, förklarar de. Carina föreslog att en fras för att illustrera detta och bekräfta barnens känslor kan vara: "*Jag ser att du är ledsen, men nu är det dags att gå in.*" Vidare föreslog Louise att pedagogen inte ska vara rädd för att vara övertydlig och att den gärna får förklara saker och ting väldigt noga och att detta exempelvis kan underlätta övergångar mellan aktiviteter. Framförallt att barnen får veta varför de ibland måste vänta på att göra någonting eller varför något måste göras just då.

Detta kan öka både motivationen och förståelsen för rutiner och regler. I relation till detta beskriver Drugli (2003) att små barn och speciellt barn som har det svårt på grund av mycket oro, otrygghet eller utåtagerande behöver bekräftelse att vi har sett dem. De behöver få veta att det snart är deras tur att få göra det de vill göra. Denna tydlighet kan förhindra både bråk, tjat och oro i barngruppen (Drugli, 2003).

För att tydliggöra och markera känslor förklarar Frida att en metod hon arbetar mycket med är en att barnen ska få berätta om sina känslor samt få hjälp med att se den andres känslor. Att barnen får se bådadas perspektiv. Öhman (2009) samt Mathiasson Thorbert (2006) beskriver även detta sätt att arbeta med konflikter. Detta ökar barnens förståelse av sina egna känslor samt det andra barnets känslor och pedagogen får samtidigt skapa sig en förståelse för båda parter synvinkel. Detta tillvägagångssätt kan gynna pedagogen i samma utsträckning som barnet, eftersom förståelsen för konfliktens helhet därmed ökar och att pedagogen i och med detta får större möjlighet att hitta en lösning (Öhman, 2009; Mathiasson Thorbert, 2006).

Flexibilitet och modellinläring

Louise betonade vikten av att vara flexibel på detta vis:

” Man ska undvika att uppleva det som prestige, att man som vuxen ska få sin vilja fram, att man istället ibland kan backa lite. Att man försöker bena ut konflikten för att ta reda på vad som faktiskt hände. Sen om man i en akutsituation agerar kraftigt, om någon gör något väldigt fel, så är inte detta fel sätt att agera. Ibland måste man säga stopp. Man måste samtidigt vara väldigt tydlig, att sånt man inte får göra, det får man inte göra. Men som sagt att ändå ibland kunna backa och säga: hur tänkte du nu?”

Louise förklarade vidare att för att uppnå ett harmoniskt och tryggt klimat på förskolan är det bra att inte alltid vara överdrivet principfast. Det är bra att kunna erkänna sina fel och att som vuxen kunna be om ursäkt.

Samtliga informanter beskrev svårigheten med maktspel. Grunbaum och Lepp (2005) diskuterar även riskerna som medföljer när en individ utnyttjar sin makt för egen vinning. De förklarar att konflikten i dessa stunder snabbt blir destruktiva. För att återkomma till Johansson (2001) beskriver hon att det inte är helt enkelt att upptäcka när exempelvis ett barn utövar makt över ett annat. Många gånger kommer pedagogen in för sent och upptäcker inte maktutövningen utan endast skadan som skett genom den. Ellmin (2008) betonar i likhet med detta att pedagogen alltid är för sent ute i en konflikt om den alltid ingriper först i slutet av den. Samtidigt som Johansson markerar att det inte alltid är helt enkelt att upptäcka. Utifrån detta kan vi även dra paralleller till Johansson (2001) som beskriver att det finns mycket förutbestämda normer som automatiskt efterföljs, exempelvis att den som först hade en leksak har rätt till att få ha den. Hon belyser att vissa barn är snabbare på att ta saker än andra, och att det därför blir fel om de då alltid ska få ha dem. Johansson beskriver företeelsen som en slags maktutövning utifrån motoriskt övertag. Detta är något som beskrivs av samtliga informanter samt litteraturen, det vill säga att en vanligt förekommande orsak till konflikter är när barn vill ha eller göra samma saker men inte har den möjligheten. Lind (2001) beskriver att olika åsikter och mål kan även vara möjliga orsaker till att konflikter uppstår.

Frida beskriver det som vanligt förekommande att konflikter bland de yngre barnen uppstår i situationer där båda barnen vill ha samma leksak, samt att detta kan bero på att de har begränsat språkbruk och därför inte kan uttrycka sin vilja. Dessa konflikter brukar minska med tiden när de kan göra sig bättre förstådda. Almqvist, Broberg och Tjus (2003) styrker detta med att det utvecklade språket sedan blir ett bra verktyg för konflikthantering. Även den känslomässiga utvecklingen blir även ett resultat av denna mognad och blir också ett användbart redskap.

Frida beskrev svårigheterna kring maktbalans mellan barn och pedagog på detta sätt:

”Det viktigaste är väl att man lyssnar på varandra, att man visar barnet att man hör det den säger och att man inte kör över barnet. Att man visar att de är egna individer med egna åsikter. Samtidigt som det måste vara en balans måste vi även visa att vi vuxna bestämmer. Men barnen bör ändå få respekt. De är individer som ska kunna vara med och påverka sin vardag. Det är svårt.”

Hon betonar att det i slutändan är den vuxne som har sista ordet, men att barnens åsikter samtidigt ska respekteras. Som tidigare nämnts betonar Skolverket (2016) vikten av barns delaktighet.

Carina fortsätter att det är väldigt relevant att själv uppföra sig på det sätt vi vill att barnen ska uppföra sig. Hon förklarar att det handlar mycket om modellinlärning, det vill säga att leva som man lär. Barn är ofta väldigt uppmärksamma och de kan annars bli tveksamma över varför inte samma regler gäller de vuxna. De kan bli mindre samarbetsvilliga om de tycker att vi inte lever som vi lär, förklarar informanten. Återigen befinner vi oss inom perspektivet trygghet som genomsyrar samtliga intervjuer för hur verksamheten kan uppnå en harmonisk och trygg atmosfär. I samband med detta tipsar alla informanter om en, för dem, påvisat effektiv metod. Det vill säga att ge barnen val. Med hänsyn till detta belyser de intervjuade pedagogerna att "Vill du...?" inte räknas som ett val. Ett fungerande val i detta sammanhang innefattar något som barnen får inflytande över samtidigt som de regler som satts ut följs. Val strävar mot samma mål med olika vägar. Exempelvis kan ett sådant alternativ vara:

”Om de har två val så blir det inrutat att det är det här vi ska göra nu. Jag hör att du inte vill gå ut, men det är det här vi har att välja på. Antingen klär du på dig själv, eller så hjälper jag dig. Du får välja. Man väljer sådant som funkar, man kan inte ge dem hur breda val som helst. Egentligen blir det ju så att barnen får välja på någonting som de redan ska göra. Det blir ju utgång i vilket fall som helst av de två valen. Men de får välja tillvägagångssätt.”

(Anna)

Resultatet av dessa två alternativ blir alltså detsamma, de går ut, men barnet får själv ta del av hur det ska gå till. I likhet med detta beskriver Drugli (2003) att om en pedagog ska ge barnen instruktioner i form av frågor bör den se till att barnen faktiskt har ett val. Vi uppfattar detta som att det stämmer överens med vad informanterna upplevt och utövat men att Drugli tydliggör att pedagogen även bör ha gränser för vad barnen kan välja.

Vidare fortsätter informanten att de inom aktivt föräldraskap har som tips att använda sig av orden NÄR och DÅ för att undvika konflikter. Exempelvis: "När vi har städat undan, då kan

vi gå ut." Detta är en metod för att tydliggöra för barnen vad som ska ske och i vilken ordning men att samtidigt bekräfta deras viljor. En annan konkret metod som de arbetar med inom aktivt föräldraskap är BIF-metoden. Detta står för att bekräfta, informera och föreslå. Närmare bestämt att inledningsvis bekräfta barnens känslor i en given situation: "*Jag ser att du är besviken...*". Försättningsvis informerar man barnen om vad som exempelvis ska ske därefter, vad planen är: "*... men nu ska vi äta lunch...*". Och sist men inte minst föreslår man en lösning på eventuellt missnöje: "*...du kan fortsätta bygga lego efter att vi har ätit.*" Således visar pedagogen respekt för barnet och dess vilja samtidigt som dagsplanen vidhålls. Dessa metoder används just i förebyggandet och hanteringen av konflikter. Att underlätta för barnen och förtydliga vad det är som ska ske och samtidigt visa på att deras viljor och känslor respekteras.

Bearbetning av känslor

Hos de allra minsta barnen upplevde Frida att avstyrning är ett effektivt medel för förebyggande av konflikter. Det vill säga att när pedagogen först ser tecken på spänning mellan två barn avstyr situationen genom att skifta barnens uppmärksamhet över till något annat.

Känslouttryck uppmuntras även inom aktivt föräldraskap från den vuxnas håll, att istället för att bli arg och irriterad rekommenderas att själv stanna upp och sakligt informera barnet om att man vill bli hörd, och vill att barnet lyssnar. Som tidigare nämnts betonas det att det är det viktigt att den vuxne lever som den lär. Förväntar den sig att barnet ska lugna ner sig motverkar det sitt syfte om pedagogen låter känslorna ta överhanden. Att vara lugn och tydlig kommer med många fördelar.

Carina tar upp aktiv problemlösning som metod för konflikthantering.

”Där sätter man sig ner och sedan får barnen en och en i lugn och ro berätta hur de uppfattade konflikten. Och sedan försöker man hjälpa dem genom att upprepa vad de båda har sagt och fråga barnen hur man kan lösa situationen. Att ge dem den tiden. De är ganska förnuftiga och kan ofta komma fram till en lösning.”

Carina uttrycker att det är viktigt att ge barnen tid för reflektion och att få sätta ord på sina uppfattningar och känslor. Detta kan härledas till Öhman (2009) som även beskriver att det är viktigt att känslorna ska få ta sin tid. Mot den bakgrunden tyder det på att pedagogen bör uppmuntra och ta sig tid till känslouttryck samt samtal kring dem. Inom aktiv problemlösning använder de sig mycket av samtalet som metod.

”Ja men konflikter som händer inom barngruppen kan man ta ett steg längre, att man dramatiserar det. Men man säger inte vilka barn det handlar om utan kanske är det två vuxna gör ett drama där man speglar den här situationen. Man kan ju ta en lite annorlunda situation så att de inte känner att det är dem. Sedan reagerar de ofta med att sådär kan man ju inte göra. Då har de ju förståelsen att man får känna att ja det här ser inte bra ut. Så hur kan man göra istället? Ja du kan göra så och du kan göra så, då blir ni vänner och så blir allting bra. Ja att de vet hur man ska bete sig. Barn är ju rättvisa.”

(Anna)

Att de olika parterna inom en konflikt var och en får berätta hur de uppfattade situationen och hur de kände. Att den vuxne aktivt för en diskussion och sedan upprepar vad de båda sagt för att göra situationen mer konkret. Slutligen ställer pedagogen barnen frågan hur de själva tänker

att de kan lösa situationen. Och många gånger behöver barnen inte mycket vägledning för att komma fram till en lösning som de båda kan acceptera. Viktigt att tänka på i detta läge är att ta undan dessa barn från barngruppen, att inte ta diskussionen framför resterande barn och riskera att någon av parterna får uppleva skam framför kompisarna (Carina).

Avslutningsvis tog Frida upp som tips för förebyggande av konflikter att arbeta med bilder.

”Med de mindre så jobbar vi med bilder om de inte kan uttrycka sig själv. De kan visa vad som händer om man är rädd, eller om man har ont eller om man är arg. Känslor jobbar vi mycket med och att förstärka känslor med bild. Jag tror det är jättebra att göra det, även för de som har ett språk ” (Frida)

Detta har enligt informantens upplevelser fungerat speciellt bra för barn i behov av särskilt stöd. Att jobba med bilder i form av att förklara regler och känslor kan göra det lättare för barnen att ta till sig de gemensamma regler förskolan har satt upp och gynna ett harmoniskt klimat på förskolan. Detta korrelerar vi till Mathiasson Thorbert (2006) som beskriver hur barn, specifikt de barn i behov av särskilt stöd, får rita en konflikt de har varit med om. Frida och Mathiasson Thorbert är samstämmiga i att använda sig av alternativa, underlättande metoder till samtalet. Alltså att barnen kan gynnas av att använda sig av verktyg utöver det verbala språket och att detta kan öka förståelsen för vad som händer i konflikten, och vad detta innebär. Hakvoort och Friberg (2012) betonar i relation till detta att det kan vara särskilt värdefullt för yngre barn som är i en konflikt med både verbala och icke verbala verktyg för att lösa konflikten. Detta, förklarar de, eftersom konflikter mellan barn inte behöver betyda att de inte vill leka med varandra. Snarare att det handlar om att de inte kan komma överens i leken.

Kommunikation med kollegor

Anna beskriver att om hon hamnar i en svår konflikt och inte ser någon lösning på problemet kan hon diskutera detta med kollegor och fråga ”hur gör du?”. Vid varje avdelningsmöte pratar och diskuterar de i arbetslagen om vad är det som händer i barngruppen. Vad de behöver jobba mer med för att få en bättre och stabilare barngrupp. De diskuterar detta för att försäkra sig om att de gör likadant i personalgruppen, att det inte blir för mycket olikheter för barnen. Lind (2001) betonar på liknande sätt att det är viktigt att våga be andra om hjälp.

DISKUSSION OCH SLUTSATSER

I denna avslutande del av vår studie kommer vi att diskutera de resultat vi har erhållit och problematisera detta i relation till förskolans förutsättningar idag.

Syfte: Syftet med denna studie var att undersöka hur aktiva pedagoger i förskoleverksamheten beskriver att de arbetar med och upplever konflikter i förskolan. Vårt fokus var konflikter mellan barn samt de mellan barn och pedagoger.

Uppkomst av konflikter

Utifrån vår första forskningsfråga i resultatkapitlet om varför konflikter uppstår uttryckte sig Louise på detta sätt: *”Ofta är det i just väntan som konflikter uppstår. Då barnen inte har något annat att göra än att vänta på en pedagog. De blir rastlösa och vet inte vad de ska göra.”* (Louise). Detta anser vi är en väldigt logisk tid för konfliktuppkomst i och med att om barnen är rastlösa blir de ofta väldigt rörliga. Vi kan även tänka oss att de i dessa situationer lätt kan bli oroliga och att de därmed inte riktigt vet vad de ska göra. Vi har själva i förskoleverksamheten upplevt att barn i dessa stunder kan ha lite sämre impuls kontroll, framförallt de barn som ofta hamnar i konfliktsituationer. En annan viktig orsak till konflikter som samtliga informanter påtalade och som vi nämnde i resultatkapitlet var att barnen vill ha samma saker, vill göra samma saker men inte har möjlighet till detta. Exempelvis att två barn vill leka med samma leksak men en utav dem är snabbare och hinner före. Detta är något vi kan tänka oss in i och vi vet av egen erfarenhet att dessa situationer kan väcka frustration och vemod.

En annan faktor kan vara att barn eller barn och vuxna har olika åsikter och att de har svårt att komma överens. Lind (2001) tar upp att olika åsikter, olika mål samt konfrontationer ofta leder till konflikter. Under intervjuerna, och som vi tog upp i resultatkapitlet, framstod kommunikationssvårigheter samt bristande förståelse som utlösande faktorer. Frida uttryckte att: *”Ofta kan det bli så att språket bidrar till mycket konflikter, att det uppstår mer konflikter för att barnen inte förstår varandra.”* Dessa faktorer återkom både i Lind (2001), Grunbaum och Lepp (2005) och Norman och Öhman (2011) Vilket vi även personligen har upplevt både privat och inom förskoleverksamheten, speciellt bland de yngre barnen. Vi kan se att det skulle kunna bero på att barnen många gånger har fokus främst på sig själva och vad de vill och att de inte har samma fokus på andras åsikter och behov. Detta är i alla fall vår personliga uppfattning av detta.

Konflikters påverkan

Vår andra forskningsfråga behandlade om och i så fall på vilket sätt konflikter påverkade individerna, samt verksamheten. Som vi skrev om i resultat kapitlet så belyste alla informanter utom Frida att konflikter kan ha både negativa samt positiva infallsvinklar. Frida och Anna ansåg båda att mycket konflikter kan påverka arbetsron och även inlärningsförmågan hos barnen. Men den positiva aspekten tre av informanterna belyste i resultatkapitlet var att konflikter ger utrymme för personlig utveckling samt utveckling av social kompetens. Palm (2001) och Öhman (2009) styrker detta samt tar upp att konflikter är bra för barnens lärande och för deras känslomässiga utveckling. Vi kan tänka oss att det kan betyda att i längden så är konflikter givande även om de känns påfrestande för stunden. Vi anser att det är intressant att det finns så många positiva aspekter av konflikter eftersom vi inte insåg dessa i förväg. Vi kan

se att det skulle kunna vara bra om pedagogerna ger barnen den chans till personlig utveckling som konflikterna kan ge dem. I och med detta anser vi att konflikter gärna får ha ett fokus i verksamheten och att de tillåts påverka barnen.

Hantering och förebyggande åtgärder av konflikter

Vår slutliga forskningsfråga som vi behandlade i resultatkapitlet behandlade dels hur det kan arbetas förebyggande med konflikthantering och dels hur konflikter mellan barn och barn och vuxna kan hanteras när de väl uppstått. Carina uttryckte att: *”Det är viktigt med medvetna pedagoger som är både förstående och inlyssnande för vad barnen säger och vad barnen vill”*. I alla intervjuer framkom detta som viktigt och att det kan vara väldigt betydelsefullt att verbalt bekräfta barnens känslor och önsknings. Detta för att barnen får känna sig sedda, hörda och får känna sig betydelsefulla. Självklart är detta en viktig del av vår profession anser vi. Vi ser detta som en viktig aspekt av vårt pedagogiska uppdrag och läroplanen är genomsyrad av barns inflytande. Utöver detta anser vi att det är mycket kärnfullt att stärka barnens självkänsla och att visa tilltro till dem och deras förmåga.

Vidare föreslog Frida i resultatdelen *”Att man inte ska vara rädd för att vara övertydlig som pedagog. Att man gärna får förklara saker och ting väldigt noga och att detta exempelvis kan underlätta övergångar mellan aktiviteter. Detta kan öka både motivationen och förståelsen för rutiner och regler”*. Louise tog även upp detta. Litteraturen styrker att det är bra med tydliga instruktioner och att den vuxne tar dem en i taget samt att det är gynnsamt att barnen förbereds på vad som ska hända och när det ska ske (Drugli 2003; Kadesjö, 2008). I resultatet framkom även att det att konsekvensen vid otydlighet från pedagogerna kan bli konflikter. Frida uttryckte det på detta vis; *”För ofta kan det ju vara att man kanske om man är stressad och bara säger nej och inte ger någon förklaring till varför. Och då är det ju lätt att det blir konflikter mellan barn och vuxna.”* Vi anser själva att det extra viktigt att vara väldigt tydliga med barn. Utöver detta upplever vi att barnen inte alltid har samma begrepps-förståelse som vuxna. Av den anledningen tror vi att risken blir större för missförstånd.

En annan faktor som vi tror kan påverka är att barn inte alltid förstår sig på ironi och att även detta kan leda till bristande kommunikation och felaktiga tolkningar. Vi anser därför att det är viktigt att pedagogerna tänker på att barnen kanske inte tolkar begrepp och tonfall på samma sätt som vuxna och att det i och med detta är viktigt att ta sig tiden att förklara tydligt för barnen. Våra egna erfarenheter av hur pedagoger i förskoleverksamheten pratar med barnen är att de ibland missar att ta dessa aspekter i beaktande. Pedagoger har många gånger tidsbrist på grund av nedskärningar och detta kan leda till hastigare kommunikation och mindre tid för djupa samtal med barnen. Tillika tror vi att en påverkande faktor även är stress eftersom stress påverkar oss mycket och gör att det inte alltid blir på så vis att vi handlar som vi hade tänkt handla.

I resultatdelen påtalade Frida detta att *”Det funkar bäst om man bygger upp relationen med barnen”*. Det styrker även Norman och Öhman (2001). Frida tog vidare upp att *”I början av terminen så fokuserar vi mycket på att barngruppen ska lära känna varann, att de får lära sig vilka regler som gäller vart. Vi brukar ha några månader i början med värdegrunden och oftast*

har man då ett kompisstema, hur man ska va med varandra. ” Anna var också inne detta. Relationerna i förskolan upplever vi också som viktigt och en av de saker det behövs läggas störst fokus på i förskolan. Förslagsvis redan i början av terminen precis som informanterna föreslår. Empati och värdegrund är en stor del av läroplanen och därför är detta en viktig kunskap att ta med sig ut i vardagen. Vi kan tänka oss att det skulle kunna underlätta barnens framtida relationer både i privatlivet men även senare i deras yrkesverksamma liv genom att lära sig värderingar, samarbete och respekt.

Frida uttryckte vidare i resultatdelen att:

”Det är viktigt att jobba förebyggande. Så att man inte bara släcker bränder. Vissa konflikter är värre än andra, och då är det kanske viktigast att vara där. Det är ju ofta någon grupp av barn som ofta hamnar i konflikt. Då märker man att man måste vara nära i deras lek för att stötta dem. Så att de inte kommer in i de här lekarna där det ofta blir bråk och konflikter. Om vi märker att det här inte kommer att gå, då får man ta iväg två av dem, eller en och avstyra dem”.

Samtliga informanter betonade i likhet med detta i resultatdelen vikten av att arbeta förebyggande. Hakvoort och Friberg (2012) poängterar att det är viktigt att hantera konflikter innan de blir för stora och därmed blir destruktiva. Ellmin (2008) belyser att det är viktigt att ingripa omedelbart om det är en allvarlig, akut konflikt och att det är bättre att fokusera på helheten, exempelvis miljön, än på enskilda problem. Ellmin beskriver att det är givande att som pedagog försöka ligga steget före och att förebygga konflikter för att kunna vända något destruktivt till något konstruktivt. Arbetet med det förebyggande arbetet måste vara omfattande och intensivt och börja redan i förskolan (Ellmin, 2008). Även vi anser att detta förebyggande arbete på förskolan är mycket viktigt. Vi tror att det förebyggande arbete kan ta mycket mindre tid från pedagogernas arbetstid än om de ständigt behöver hantera och lösa konflikter. I resultatdelen poängteras det att det finns både positiva och negativa aspekter av konflikter och därför anser vi att konflikterna som inte är destruktiva inte behöver förebyggas i samma utsträckning. Detta för att de både kan vara berikande för barnen, för pedagogerna och för verksamheten att lära sig att bearbeta konflikter.

Carina tog i resultatdelen upp att aktivt föräldraskap är något hon jobbar mycket med när hon åker ut till olika förskolor. Där får pedagogerna som tips att de bör använda sig av orden NÄR och DÅ. Exempelvis: "*När vi har städat undan, då kan vi gå ut.*" Detta förklarade Carina att är en metod för att tydliggöra för barnen vad som ska ske, i vilken ordning och samtidigt bekräfta deras viljor. Förtydligandet anser Carina är viktigt eftersom onödiga konflikter kan undvikas genom en tydlighet om vad som ska ske samtidigt som pedagogen visar respekt för barnens känslor. En annan konkret metod som hon rekommenderar pedagogerna att använda sig av inom aktivt föräldraskap är BIF-metoden. Genom detta upplever vi att de både bekräftar att de vet vad barnen vill, informerar om vad de behöver göra innan och föreslår när de kan göra det de vill. Frida och Anna nämnde också att de jobbar med aktivt föräldraskap på deras förskolor. Vi har i övrigt också sett att aktivt föräldraskap är något som jobbas mycket med på förskolorna och det erbjuds också en del på öppna förskolor till föräldrar. En av oss har gått kursen och anser att materialet är tydligt, bra och användbart. Metoderna här ovanför är väldigt bra och

fortsätter på samma tema att vara tydlig och att lyssna på barnen och försöka förstå dem. Det är också i enlighet med läroplanen. Vi anser att det kan vara ett väldigt givande sätt att arbeta på eftersom det utgår ifrån barnen som ska vara pedagogers största fokus i verksamheten. Pedagoger har enligt våra upplevelser väldigt lite tid och har mycket att tänka på, men ibland kan det spara tid i längden att ta sig tiden till djupa samtal med barnen. Vi har upplevt att barn är väldigt nyfikna och att de vill lära sig och förstå så mycket som möjligt på deras egna villkor. Vi kan tänka oss att det är givande att satsa på samtalen och relationerna med barnen då nöjda barn kan ge mer samarbetsvilliga barn som vill lära sig mer.

”Där sätter man sig ner och sedan får barnen en och en i lugn och ro berätta hur de uppfattade konflikten. Och sedan försöker man hjälpa dem genom att upprepa vad de båda har sagt och fråga barnen hur man kan lösa situationen. Att ge dem den tiden. De är ganska förnuftiga och kan ofta komma fram till en lösning.” (Frida)

Hammarlund (2012) styrker att ovanstående sätt att arbeta med konflikthantering är bra och uttrycker att konflikthantering handlar mycket om förhandlingar, att ge och ta och framförallt om att kompromissa. Det handlar om att mötas halvvägs och förhandla fram en lösning som båda parter kan känna sig nöjda med. Dels KTH Känsla- Tanke-Handling där det är viktigt att barnen får berätta om sina känslor och tankar, att pedagogen lyssnar, bekräftar och visar förståelse. Pedagogen bekräftar då först att barnet hade bra avsikter och hjälper sedan barnet att hitta andra bättre sätt att visa sina känslor på samt visar barnen andra sätt att uppnå sina mål. Öhman (2009) tar vidare upp en annan konflikthanteringsmetod som kallas för Stoppljuset. Rött betyder stopp, då ska de stanna upp och lugna ner sig, vid gult ska de beskriva vad de känner och när det är grönt ska barnen testa sin bästa lösning (Öhman, 2009).

Öhman (2009) och Palm (2001) förklarar att det är relevant att prata om vilka beteenden som accepteras och vilka som inte gör det. Det är bra att beskriva logiska följder det blir av det barnen gör, samt vilka konsekvenser deras handlingar får för dem själva och för andra. En viktig del av detta är att fundera över andras perspektiv och känslor (Öhman, 2009; Palm, 2001). Att reflektera över situationen anser vi är betydelsefullt samt att det finns tydliga metoder för att arbeta med reflektion på förskolan. Detta fortsätter på temat med tydlighet, att aktivt lyssna, bekräfta barnens känslor och om att försöka förstå barnen. Utöver det får barnen även här utveckla förståelsen för hur man kan bete sig på och agera i olika situationer, vilket vi anser är mycket viktigt. Vi upplever även att det är väldigt intressant att pedagogernas och litteraturens metoder är så pass överensstämmande här vid problemlösningen även om de benämns med olika ord. Vi menar att beaktande, reflektion, förhandling och komma överens samt att se andras sida av saken kan vara väldigt utvecklande för barnen. Men det är också viktigt att pedagogerna ser att de också kan utvecklas, att de även kan lära sig av barnen. All slags samarbete är viktigt på förskolan och att alla har olika kunskaper och åsikter som kan utveckla samt lära andra. Utöver detta anser vi att det är mycket kärnfullt att stärka barnens självkänsla och att visa tilltro till dem.

Slutord

En stor del av litteraturen vi inledningsvis läste var inriktad på skolan och framförallt barn i högstadiet och i mellanstadiet. Detta har då varit för avancerat och komplicerat för att kunna

ses som bra tillämpning till små barn, och därför har vi tagit avstånd till den sortens litteratur eller fått anpassa denna till förskoleverksamheten. Den största insikten för oss av denna studie var det faktum att det inte finns något som heter "en omöjlig konflikt". Med tanke på alla olika tips och metoder för konflikthantering vi har funnit anser vi att det alltid finns ett mer eller mindre bra sätt att lösa konflikter på, även om det i stunden kan kännas svårt. Vidare blev vi förvånad över hur kommunikationen genomsyrade begreppet konflikthantering. Vi förstod sedan tidigare att kommunikationsbrist och språkbarriärer skulle kunna komma att skapa spänningar mellan olika individer men vi visste inte att det var riktigt så omfattande som det faktiskt är.

I och med alla fördelar med de olika förebyggande och hanterande konfliktåtgärder vi bearbetat i resultatdelen skulle vi verkligen önska att pedagogerna fick chansen att vidareutveckla sina kunskaper om konflikter mellan barn och barn och pedagoger samt att få tiden och möjligheten att arbeta mer med konflikter. Vi upplevde att vissa pedagoger vi frågade om vi fick intervjua verkade rädsla för ämnet för att de inte kände sig insatta. Av pedagogerna vi intervjuade uppgav flera att de kände att de fått för lite utbildning inom ämnet. I och med att vi har förstått hur mycket konflikter kan påverka hela verksamheten tycker vi att det är underligt att ämnet inte bearbetas mer inom förskollärautbildningen. Det vi skulle vilja se är vidare forskning om konflikthantering samt att det som område får en välförtjänt del i utbildningen eftersom vi anser att det är betydande för alla delar av verksamheten. Om det forskades mer om konflikthantering inom förskolan skulle det kunna ge upphov till mer litteratur inriktad mot förskolan. Vi kan tänka oss att många känner sig osäkra kring konflikter men vi anser att det inte behöver vara fallet. Konflikthantering erbjuder en fantastisk möjlighet till utveckling av sociala och känslomässiga kompetenser och stärkande av relationer.

KÄLLFÖRTECKNING

Broberg, Anders & Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas (2003) *Klinisk barnpsykologi - utveckling på avvägar*. NoK: Stockholm.

Brännlund, Lasse. (1991) *Konflikthantering*. Natur och kultur: Stockholm.

Brinkmann, Svend & Kvale, Steinar (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund.

Davidsson, Bo & Patel, Runa (2003) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur: Lund.

Drugli, May-Britt. (2003) *Barn vi bekymrar oss om*. Liber: Stockholm.

Edling, Lars. (2000) *Kompisamtal - kommunikation istället för tystnad eller våld*. Eklunds förlag AB: Bromma.

Ellmin, Roger. (2008) *Konflikthantering i skolan - den andra baskunskapen*. Natur Kultur Akademisk: Stockholm.

Grünbaum, Anita & Lepp, Margret. (2005) *Dracon i skolan - Drama, konflikthantering och medling*. Studentlitteratur: Lund.

Friberg, Birgitta. Hakvoort, Ilse. (2012) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. Författarna och Gleerups utbildning AB.

Hammarlund, Claes-Otto. (2012) *Bearbetande samtal: Krisstöd - Avlastningssamtal - Stress- & konflikthantering*. Natur Kultur Akademisk: Stockholm.

Johansson, Eva. (2001) *Små barns etik*. Liber: Stockholm.

Johansson Eva. (2003a) *Forskare och pedagogers möten med barns perspektiv - Att närma sig barns perspektiv i pedagogisk forskning*. Göteborgs universitet.

Johansson, Eva (2003b) *Möten för lärande; Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Statens skolverk: Stockholm.

Johansson, Bo & Svedner, Per-Olov. (2010) *Examensarbete i lärarutbildningen*. Kunskapsförlaget: Uppsala.

Juul & Jensen (2005) *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Runa förlag: Stockholm.

Kadesjö, Björn. (2008) *Barn med koncentrationssvårigheter*. Liber: Stockholm.

Kolfjord (2009) *Konflikthantering i skolan- kamratmedling framför nolltolerans*. Bokbox: Malmö.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund.

Lind, Eleonore. (2001) *Medkompis: medling och konflikthantering i skolan*. Brain Books: Jönköping.

Löfdahl, Annica (2014) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Liber: Stockholm.

Löfdahl, Annica & Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (red.). (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber.

Mathiasson Thorbert, Eva (2006) *Hjärtestunder - livskunskap i förskolan*. Malmö stad: Malmö.

Mårdsjö Olsson, Ann-Charlotte (2010) *Att lära andra lära medveten strategi för lära*. Liber AB: Stockholm.

Norman, Jan & Öhman, Lina. (2011) *Medling och andra former av konflikthantering*. Iustus förlag AB: Uppsala.

Nylund, Monica & Rönnerman, Karin & Sandback Cecilia & Wilhelmsson, Barbro. (2010) *Aktionsforskning i förskolan - trots att schemat är fullt*. Lärarförbundets förlag.

Palm, Mimmi. (2001) *Låt oss tvista igen – om konflikthantering i förskola och skola*. Lärarförbundets förlag: Stockholm.

Sandberg, Anette. (2009) *Med sikte på förskolan - Barn i behov av särskilt stöd*. Studentlitteratur AB: Lund.

Sandberg, Anette & Vourinen, Tuula (2007) *Hem och förskola - samverkan i förändring*. Liber: Stockholm

Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98* [Ny, rev. utg.]. Stockholm: Skolverket.

Vetenskapsrådet. (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (ISBN:91-7307-008-4)

<http://codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

(Hämtad 2017-01-29)

Öhman, Margareta. (2009) *Hissad och dissad – Om relationsarbete i förskolan*. Liber: Stockholm.

Bilaga 1

Intervjuguide till: Louise, Anna och Frida

1. Hur länge har du jobbat inom förskoleverksamheten?
2. Har du upplevt många svåra konflikter under dina yrkesverksamma år?
3. Hur tror du att konflikter kan påverka barnen?
4. Hur tror du att konflikter kan påverka lärandet?
5. Har du något tips på hur konfliktsituationer mellan pedagog och barn kan hanteras?
6. Har du något tips på hur konfliktsituationer mellan barn och barn kan hanteras?
7. Berätta lite om hur ni på förskolan arbetar med att förebygga konflikter.
8. Vad tänker du att pedagogernas svårigheter kan bli i en konfliktsituation?
9. Upplever du att ni har de resurser ni behöver för att ge hjälp till ett barn som ofta hamnar i konfliktsituationer?
10. Vi har inga mer frågor, har du något mer att ta upp eller fråga oss innan vi avslutar intervjun?

BILAGA 2

Intervjuguide till Carina

1. Hur länge har du jobbat som specialpedagog?
2. Har du upplevt många svårlösta konflikter under tiden du har jobbat?
3. Hur tror du att konflikter kan påverka barnens trivsel?
4. Hur tror du att det kan påverka just lärandet?
5. Har du några tips på hur konflikter i förskolan kan förebyggas mellan barn och mellan barn och pedagoger?
6. Hur vanligt är det att specialpedagog kallas in på grund av konflikter?
7. Vi har inga mer frågor, har du något mer att ta upp eller fråga oss innan vi avslutar intervjun?